

VIES VAN OPPERVLAKKIGHEID

Jonge filosoof Ad Verbrugge vecht voor onderwijs en tegen de macht van managers

Ad Verbrugge is een jonge filosoof met een ouderwetse toewijding aan zijn vak. Hij maakt naam met kritiek tegen de managerscultuur en de teloorgang van het onderwijs. Een koppige Zeeuw die als docent „een echt academische sfeer creëert. Zoals je die zelden tegenkomt.”

Arnaud Veilbrief

Als het hard woei, gingen ze surfen op de Westerschelde. Op zelfgemaakte surfplanken. „We kochten zelf piepschuim, polyester en voetbanden. Voor nog geen vierhonderd gulden had je dan je eigen surfplank. Dan was je apetrots.”

De surfer uit Zeeland is filosoof geworden en inmiddels een bekende naam bij de lezers van opiniëpagina's. Ad Verbrugge brak in 2004 door bij het brede publiek met zijn boek *Tijd van Onbehagen*. Zijn bekendheid en populariteit groeiden aanzienlijk na een geruchtmakend essay tegen „procesdenken van de manager”. Het verscheen in deze krant en later in het nummer *'Beroepszeer'* van Christen-Democratische Verkenningen (CDV).

Het essay heeft hem tot een held gemaakt in beroepsgroepen die zuchten onder de controledrang van managers. In het onderwijs, de zorg, en andere sectoren. „Ik heb gehoord van artsen die exemplaren meenamen naar hun werk en daar uitleiden”, zegt Thijs Jansen, hoofdredacteur van CDV. „Eindelijk iemand die opschrijft wat wij voelen, zelden ze.” Het was het meest succesvolle nummer ooit.

Verbrugge maakte naam met *Tijd van Onbehagen*, dat nu in de vijfde druk verschijnt. Hierin analyseerde hij een aantal maatschappelijke problemen, van zinloos geweld tot de afkleding van het onderwijs. Uitenlopende problemen, waarin Verbrugge een gemeenschappelijk kenmerk ziet: een gebrek aan „bezieling” in de samenleving.

Dat gemis voelde hij al tijdens zijn jeugd in Terneuzen. „Een bepaald soort vervreemding. Dat het wezenlijke ontbreekt in activiteiten, in hoe mensen met elkaar omgaan, hoe ze in het leven staan. Bij dat surfen had je een groep rijkheidszootjes. Die hadden prachtige surfplanken en mooie trainingpakjes aan, maar eigenlijk konden ze helemaal niks. Ze durfden niet wat wij deden op onze gammele surfplanken. Ik voelde minachting voor mensen die veel spullen hebben maar eigenlijk niets kunnen. Nog steeds zeg ik tegen mijn kinderen: het gaat niet om hebben, het gaat om kunnen.”

Volledige inzet wil Ad Verbrugge, anders hoeft het van hem niet. Dat zeggen degenen die hem kennen, dat zegt hij zelf. Toen een vriend met wie hij als student dagelijks muziek maakte na een half uurtje spelen verklaarde een soap-serie te willen kijken, haalde Verbrugge zijn instrumenten weg. „Zo werk ik niet. Als ik speel, dan speel ik uren achter elkaar.” Misschien dat hij daarom nog uit Openbaringen kan citeren. „Omdat je warm noch koud zit, maar lauw, daarom spuug ik u uit.”

Ad Verbrugge (39) komt uit een protestants milieu. Hij is nog steeds gelovig, maar de kerk beantwoordde de niet aan zijn „religieuze fascinatie”. „Het geloof leek nauwelijks levens meer te bewegen, het zette geen harten meer in vuur en vlam.”

Zijn leraar Nederlands H. Neele herinnert zich Verbrugge nog goed uit de tweede klas van het atheneum. „Een heel opvallende jongen, die deel uitmaakte van een groepje. Kritische jongens met een grote mond die veel leraren uitdaagden. Sommige leraren vonden het een stelletje arrogante blaaskakken, maar ik vond ze wel leuk. Aan zulke jongens kun je tenminste iets kwijt.”

Als het einde van de middelbareschooltijd nadert, voert Verbrugge „een soort stuurloosheid” in zijn leven. Hij stelt zich de gebruikelijke vragen: wie ben ik, wat wil ik worden? Maar ook diepere vragen houden hem bezig. Over de oorsprong van de wereld, over goed en kwaad. Zijn vader stuurt hem op catechisatie, waar hij enkele jaren tevoren was weggestuurd. De catechist met wie Verbrugge praat over wat hem bezighoudt, raadt hem aan filosofie te studeren. Dat doet hij, in Leiden.

De westerse filosofie wordt vaak in twee 'scholen' verdeeld: een continentale en een Angelsaksische. In grote lijnen is het verschil dat de continentale filosofie zich uitsprekt over een breed terrein aan onderwerpen uit de werkelijkheid, terwijl de Angelsaksische filosofie sterker gericht is op logisch redeneren en begripsverheldering. Uitspraken over de werkelijkheid laat zij liever over aan de vakwetenschappen.

terkamers van de universiteit, nu lijkt een breed publiek geïnteresseerd in filosofie. Filosofie Magazine, in 1992 voor het eerst uitgegeven, is daar niet het enige voorbeeld van.

Op middelbare scholen krijgt het vak meer aandacht, er worden filosofische debatten georganiseerd en steeds vaker duiken filosofen op in kranten en op de televisie, zoals Paul Citeur, Ad Verbrugge en ook Bas Haring, presentator van het populair-filosofische programma „Stof” bij de NPS. Vorig jaar verscheen bij drogisterijkranten *Kruidvat* een ruim drieduizend pagina's tellende bloemlezing filosofie. Daan Rovers: „De hele geschiedenis van het denken voor nog geen vijftig euro.” Ze schreef zelf de inleidings. „Het vloog de winkels uit.”

Ook de Maand van de Filosofie, bedacht door een Rotterdamse boekhandelaar om zijn verkoop op te schroeven, werd dit jaar voor

Ad Verbrugge vond de verhuizing van Zeeland naar Zuid-Holland al een hele stap. (Foto: Roel Rozenburg)

Herman Philipse, die tegenwoordig in Utrecht doceert, was een van Verbrugges hoogleraren. „Verbrugge is sterk gericht op de continentale traditie: Aristoteles, Heidegger. Mede vanuit zijn christelijke achtergrond heeft hij een sterk ethisch-maatschappelijk bewustzijn ontwikkeld.”

De 'Angelsaks' Philipse herinnert zich de jonge Verbrugge nog goed. „Een zeer begaafde en sociale student. Maar ook een koppige Zeeuw. Hij had heel eigen interpretaties van filosofen, en daar was het moeilijk van af te brengen. Ik was het oorn niet altijd mee eens, maar het was wel oorspronkelijk.”

Die eigenzinnigheid was de reden dat secundaire teksten – interpretaties van filosofische werken – nauwelijks Verbrugge interesse hadden. Dat is nog steeds zo, zegt Verbrugge, inmiddels op weg naar het hoogleraarschap aan de VU. „Het boeit me meestal maar matig.”

Verbrugge valt op tussen de andere studenten door zijn bezeten manier van studeren. Hij leert Grieks om Aristoteles in het origineel te kunnen lezen, en besteedt twee keer zoveel tijd aan zijn studie als de gemiddelde student. Als hij een sprekebeurt geeft, behandelt hij de stof als een volleerd docent. „Filosofie was voor mij veel meer dan wat intellectuele exercitjes”, verklaart hij zijn fanatiek. „Die teksten geven mij het antwoord op vragen waar ik mee worstelde: religieuze, maar ook andere vragen.”

Verbrugges verhouding met andere studenten verloopt de eerste tijd niet zonder problemen. Aansluiting bij een studie- en gezelligheidsclubje van Jan-Willem Brouwer heeft hij niet. Brouwer: „Hij is een keer op bezoek geweest. Ad voerde de discussie direct heel persoonlijk. Eén jongen

werd behoorlijk afgebrand, zo van: 'de manier waarop jij met filosofie bezig bent kan ik niet erg serieus nemen.' Dat is – misschien niet toevallig – iemand die later onderwijsbestuurder is geworden.”

Verbrugge herinnert zich dit nog goed. Het was in het jaar van zijn tijdelijke 'radicalisering'. Hij maakt ruzie met mensen, zonder zich af en leest als een bezetene. Van Dostoevski tot Goethe, van Kant tot Nietzsche. Op een dag krijgt hij een vakantiekaartje van vrienden. Op de voorkant een paar topless vrouwen, op de achterkant een boodschap: 'Er is meer dan Die Krijt der reinen Vernunft.' Dat doet voor Verbrugge de deur dicht. Beledigd door de spot waarmee zijn hartstocht wordt bejogd, zet hij een streep door een aantal vriendschappen.

N a het jaar van eenzame retraite komt Verbrugge langzaam weer uit zijn kluis en bouwt hij een nieuwe vriendenkring op. Hij ontmoet de studente klassieke talen Marijke Breeuwma, met wie hij later trouwt en drie kinderen krijgt. Hij wordt lid van de studentenraad en neemt als vanouds deel aan sociale activiteiten. Hij krijgt een aanstelling als docent. Verbrugge gaat promoveren.

Maar een kosmopoliet is Verbrugge bepaald niet, laat Philipse weten vanuit Oxford. „Hij was vanuit Zeeland naar Zuid-Holland gekomen, en ik had het idee dat hij dat al een hele stap vond. Ik ben wat dat betreft uit heel ander hout gesneden. Ik probeer bij mijn studenten ook een internationale oriëntatie te stimuleren. Dat is bij hem maar in heel beperkte mate gelukt.”

Eén keer is Verbrugge tijdens zijn studie naar het buitenland geweest, naar Freiburg, maar hij kwam hij al vrij snel

weer terug. „Hij vond het onderwijs in Leiden beter”, zegt Philipse. „Daar gaat het niet echt om, zeik ik. Het gaat erom dat je uitstekend Duits leert spreken en een andere filosofische wereld leert kennen. Hoe hij bij Freiburg kwam, weet ik trouwens niet. Daar zitten voornamelijk leerlingen van Heidegger die aan de uitgave van zijn geschriften werken. Filosofisch niet zo interessant.”

Nog steeds is Verbrugge, groot liefhebber van Aristoteles, nog nooit in Griekenland geweest, verklaart Humphrey Teerlink, met wie hij al jaren in een muziekband speelt. „Daar spreekt hij zelf ook schande van.”

Verbrugge promoveert op Heidegger bij Wouter Oudemans, een man die op de faculteit bekendstaat als een uitstekend docent, maar tevens als buitengewoon moeilijk in de omgang. Een filosofisch-inhoudelijk meningsverschil leidt tot een confrontatie tussen promotor en promovendus. Verbrugge, de koppige Zeeuw, is niet van plan zich door Oudemans een visie op Heidegger te laten voorstellen. Het leidt tot een breuk die de sfeer op de kleine faculteit dusdanig verziekt dat twee mensen overspannen worden.

Philipse: „Met Oudemans was wel vaker wat. Ik kon de humor er wel van inzien, maar mensen die daar niet tegen konden zijn inderdaad wel eens overspannen geraakt.”

Verbrugge dreigt zijn promotie te moeten beëindigen en op straat te worden gezet. Een aanbevelingsbrief van de hoogleraar Carlos Steel („mijn beschermengel”) uit Leiden is zijn redding. Verbrugge mag in Leiden blijven doceren en voltooit zijn promotie bij Steel.

In de daaropvolgende jaren groeit Ver-

Curriculum vitae

- Ad Verbrugge is geboren op 29 januari 1967 in Terneuzen
- 1985-1991 Studie filosofie te Leiden
- 1994-2002 Universitair docent wijsgerige ethiek te Leiden
- 1999 Doctoraat over Heidegger te Leiden
- 2000-2002 Trainer bij de politie
- 2002 Docent van het jaar, Leiden
- 2002-heden Universitair hoofddocent sociale en culturele filosofie
- 2004 boek *Tijd van Onbehagen*
- Voorzitter en medeoprichter Vereniging Beter Onderwijs Nederland

Verbrugge en zijn vrouw hebben drie kinderen

brugge uit tot een „buitengewoon geliefde docent”, zegt Philipse. In 2002 wordt hij verkozen tot universitair docent van het jaar. Zijn colleges staan bekend om hun levendigheid en bezieling. Na afloop duikt hij met zijn studenten de kroeg in.

S abine Bierens studeerde bij Verbrugge af op Hegel en werkt nu bij de Telderstichting (het wetenschappelijk bureau van de VVD). „Hij creëerde een echte academische sfeer, zoals je zelden tegenkomt. Hij dreunde geen les op, maar stelde zichzelf hardop vragen, in een dialectisch proces. Wat me ook is bijgebleven, is dat hij filosofische problemen echt doorleeft. Hij stelt de essentiële vragen: wat is het goede leven, wat is waarheid, wat is vrijheid?”

Verbrugge houdt van die elementaire vragen. „Zo begin ik ook mijn colleges. Met het oproepen van dat primaire levensgevoel: je ligt 's avonds in je bed en je voelt de kosmos omliep om je heen.”

Op dit moment richt Verbrugge zijn pijlen op het onderwijs. Hij heeft met zijn echtgenote de Vereniging Beter Onderwijs Nederland opgericht. De vereniging, waaraan onder anderen de intellectuelen Paul Scheffer, Arnold Heertje en Afshin Ellian hun steun betuigen, wil de „verschraling van het onderwijs” een halt toeroepen en doet daarvoor ook concrete voorstellen.

Verbrugge heeft een luisterend oer gevonden bij Mark Rutte, staatssecretaris van Onderwijs en aspirant-VVD-leider. Ruttes idee om de overheadkosten in het budget van onderwijsinstellingen aan een maximum te binden, komt mede uit Verbrugges koker. Ook diens pleidooi voor meer „Begeistering” in het hoger onderwijs is door Verbrugge geïnspireerd. Maar onder Kamerleden is zijn invloed nog niet erg groot, zegt Thijs Jansen. „Daarvoor heb je politici met intellectueel belangstelling nodig, een type Fortuyn of Bolkestein. En het zijn voor het merendeel grijze kuddedieren. Ze zoeken liever consensus in het maatschappelijk middenveld en staan niet open voor baanbrekende ideeën.”

Jansen ziet Verbrugge nog wel eens zelf in de politiek stappen. „Hij heeft een groot retorisch talent. Hij weet een zaai te bespelen en te bezielen.”

Verbrugge staat sinds *Tijd van Onbehagen* bekend als een cultuurcriticus met een pessimistische inslag. Het „bezieland verband”, het gevoel geborgen te zijn in een gemeenschap, zou uit de samenleving verdwenen zijn. „Het is niet meer gezellig. Iedereen doet zijn eigen ding”, zei hij vorig jaar in een interview met Hugo Camps voor Elsevier.

Sabine Bierens deelt als liberaal veel diagnoses van haar leermeester niet. „Hij ziet een spirituele lege in het liberalisme die er niet is. De mensenrechten, verdraagzaamheid, persvrijheid: zijn dat soms geen idealen? En het wegvallen van die bezieling voel ik ook niet zo.” Bierens vindt Verbrugge „wat somber” – een opvatting die meer mensen hebben.

Daar is Verbrugge het niet mee eens. „Ik stel problemen duidelijk aan de orde. Ik signaleer een trend, trek die door en zeg: dat gebeurt als we niets doen. Het is op veel gebieden vijf over twaalf.”

Herman Philipse juicht Verbrugges offensief toe. „De problemen in het onderwijs zijn buitengewoon serieus. De druk van het management, het feit dat je zelf manager moet worden als je meer wilt verdienen. Allemaal heel bedenkelijk.”

Verbrugges engagement is oprecht, meent Philipse. „Hij is zeer gehecht aan dit land. Hij publiceert ook in het Nederlands, dat is op zichzelf al bijzonder tegenwoordig. Maar ik heb de indruk dat zijn publicaties voor vakgenoten daarbij wat achterblijven. Ik hoop dat hij zich daar weer meer op gaat richten als hij eenmaal hoogleraar is.”

Zal de aard van het bestje nog veranderen op deze leeftijd? „Waarom niet? Kant begon pas toen hij over de vijftig was”, zegt Philipse. Daar kan Verbrugge een ander feit tegenover stellen. „Om me te ontwikkelen hoef ik niet in het buitenland te zitten. Kant is nooit uit Königsberg geweest.”

De website van zijn vereniging is beteronderwijsnederland.nl

RETOUR DEN HAAG-BRUSSEL

2.600 vrienden

Premier Jan-Peter Balkenende (CDA) is eindelijk de achtervolging gestart op PvdA-voorman Wouter Bos. In de strijd om de jonge kiezer besloot Balkenende zijn vijftigste verjaardag aan te grijpen om toe te treden tot het online-vriendennetwerk Hyves.

Volgens de site was de premier de meest gevraagde politicus op Hyves. Op zijn verjaardag, op 7 mei, nam hij de uitnodigingen aan en na één dag had de premier al 2.600 'vrienden'. Via krabbels (Hyves-taal voor berichten) kunnen mensen berichten achterlaten voor de premier. De reacties zijn positief. „Gefeliciteerd ouwe gaber”, „wat kool, knull!” en „He ouwe, ga nog wat jaartjes door!”

Balkenende zelf heeft nog weinig tijd gehad om op zijn hyve te reageren op de berichten. Volgens zijn profiel geniet hij nog volop van de voorjaarsvakantie. „Eindelijk een paar dagen met dochter Amelie”, aldus de premier op hyves.nl. Ook reageerde hij op het 'skateboardincident' van 2 mei, toen hij dapper op een skateboard stapte maar al snel onderuit ging. „Laat ik iedereen die het ook ongoeefd wil gaan proberen waarshuwen: het is moeilijker dan je denkt”, aldus Balkenende.

Op skateboard in Eindhoven

Balkenende staat na een week al op 8.280 'vrienden', maar moet Wouter Bos met 12.361 vrienden nog voor laten gaan. Of hij Bos gaat inhalen is de vraag. Op de site twijfelt men aan de eektheid van de premier na een bericht van hemzelf met een speluut daarin. Hij schreef gebeurd met en d, terwijl het met een t had moeten zijn. Volgens een medewerker van Hyves een goed teken omdat de tekst dan niet door is. „PR-functionaris” wordt geschreven maar door „JP zelf”. „Vriend” Alexander gelooft er niks van: „Dit zou de echte nooit doen”, schrijft hij. (HM)

Europees Parlement in Straatsburg. (Foto: Roel Rozenburg)

Geen zin in Elzas

Met frisse tegenzin slaan de leden van het Europees Parlement deze week hun tenten op in Straatsburg. Het is weer tijd voor de maandelijks plenair bijeenkomst van de 732 Europese volksvertegenwoordigers en die dient volgens afspraken die in het Europees Verdrag zijn vastgelegd in de Franse stad in de Elzas plaats te vinden. Dus verhuizen de leden, hun medewerkers, tolken, journalisten en honderden kisten met vergaderstukken van Brussel naar Straatsburg.

Niet voor lang, als het aan de europarlementariërs ligt die zich hebben verenigd in de 'Campaign for Parliamentary Reform'. Het verzet tegen Straatsburg is een jaarlijks terugkerend fenomeen. Maar de tegenstanders hebben nieuwe moed geput uit het feit dat onlangs bekend werd dat de gemeente Straatsburg veel meer dan de marktconforme huur voor de gebouwen in rekening brengt. Sinds vorige week is er een website in de lucht die Europeanen de mogelijkheid biedt een petitie te tekenen tegen Straatsburg als geldverlindende vergaderplaats. De teller op www.onseat.eu stond vanmorgen op meer dan 32.600 handtekeningen.

Voorzitter Borrell van het Europees Parlement heeft van de fractievoorzitters de opdracht gekregen de zaak opnieuw aan de orde te stellen bij de regeringsleiders van de EU die deze volgende maand in Brussel bijeenkomen. Of dat zal helpen? Afschaffen van Straatsburg als vergaderplaats vereist de instemming van alle EU-lidstaten. Zolang Frankrijk voor het eigen Straatsburg blijft opkomen, gebeurt er niets. Maar als de parlementariërs deze week door de omliggende gemeenten worden uitgenodigd voor de traditionele aspergeproeverij is er wel iets om over te praten. (MK)

Aldus...

„D66 is niet bang om het eigen bestaansrecht ter discussie te stellen. Sommigen vinden dat charmant, ik vind het eerlijk gezegd een knap irritante eigenschap.”

(D66-fractievoorzitter Van der Laan, tijdens congres in Zutphen)

„Mark Rutte is populair, maar vooral onder linkse kiezers die toch nooit op de VVD zouden stemmen.”

(Kandidaat-lijsttrekker Verdonk, tijdens debat in Oudenbosch)

VVD zwijgt over Ayaan

De scherpe kantjes zijn eraf, blijkt uit de laatste debatten tussen Rita Verdonk en Mark Rutte.

Over de actualiteit mocht het niet te lang gaan. Tijdens het vierde en vijfde lijsttrekkersdebat tussen kandidaat-lijsttrekkers voor de VVD – Rita Verdonk, Mark Rutte en Jelleke Veenendaal – praatte de drie deelnemers afgelopen zaterdag over alles. Europa, energie, vandalisme. Maar over de kwestie die de VVD op dit moment echt bezighoudt, de discussie rondom de verblijfsstatus van het van oorsprong Somalische Tweede-Kamerlid Ayaan Hirsi Ali, waren de kandidaten in nog geen twee minuten uitgesproken.

En dat terwijl Rita Verdonk, ook minister van Vreemdelingenzaken en Integratie, tijdens het eerste debat van dit weekend in Oudenbosch, terloops liet weten dat zij een onderzoek had ingesteld naar de rechtmatigheid van de verblijfsstatus van Hirsi Ali. „Weten en regels gelden voor iedereen”, zei ze. „We zoeken op dit moment of de verjaringstermijn is overschreden. Die is twaalf jaar, volgens mij.” Meer wilde ze er niet over kwijt. Toen journalisten haar na afloop van het tweede debat, in Weert, vroegen naar details over het onderzoek, zei de minister dat ze geen tijd had voor verdere uitleg. Wel wilde ze kwijt dat „ik nooit heb gezegd dat ze zich geen

zorgen hoeft te maken”.

Mark Rutte, staatssecretaris van Onderwijs, en Hirsi Ali's collega-Kamerlid Jelleke Veenendaal gingen nauwelijks in op de kwestie. Rutte: „Ik vind dat Rita verstandige woorden heeft gesproken. Je moet als politicus consequent zijn.”

De reactie van Rutte was tekenend voor de twee debatten, die bezocht werden door een paar honderd geïnteresseerden. De kandidaten zelf zijn tevreden, omdat het volgens hen steeds meer over inhoudelijke thema's gaat. De ruzietjes en stekelige opmerkingen van het eerste debat zijn voorbij, zeggen ze.

Alleen: verschillen van mening zijn, zeker tussen Rutte en Verdonk, nauwelijks nog te ontdekken. Ze willen regels afschaffen, belastingen verlagen en meer politieagenten de straat op sturen. Toen Rita Verdonk in een paar minuten mocht uitleggen dat zij het vandalisme en de 'strattereur' wil aanpakken, kreeg ze complimenten van Rutte: „Dat was een prima verhaal van Rita.”

De enige echte discussie ontstond toen Verdonk zichzelf volgens Rutte tegensprak. In Oudenbosch zei de minister 's ochtends dat ze niet voor een gekozen minister-president is, net als Rutte. 's Middags in Weert verdedigde ze de gekozen premier juist. Als de leden het willen, is het volgens haar prima dat die er komt, zei ze. Rutte: „Nou Rita, je hebt in één dag een draai gemaakt.” (GV)

Bijdragen: Mark Kranenburg, Huib Modderkolk en Gaus Valk.

AGENDA

Uitbreiding EU

Tijdens de maandelijkse vergadering van het Europees Parlement in Straatsburg presenteert de Europese Commissie deze week het voortgangsrapport over de toetreding in 2007 van Roemenië en Bulgarië tot de Europese Unie. De toetreding is omstreden. In Nederland bijvoorbeeld stemde de Tweede Kamer in februari in met het verdrag dat de toelating regelt. Maar het CDA stemde tegen.

Verantwoordingsdag

De derde woensdag van mei (17 mei) is het (voor de zesde keer) Verantwoordingsdag in Den Haag. Dit is de tegenhanger van prinsjes-

dag, de derde dinsdag in september. De ministers maken nu de jaarverslagen bekend. Daarin staat wat er van de prinsjesdag-plannen terecht is gekomen.

Congressen

In de Leeuwenhorst in Noordwijk onderbuigt de Algemene Vergadering van de VVD zich vrijdag en zaterdag over vraagstukken als veiligheid, de direct gekozen burgemeester en het mediabeleid. Ook is er een debat tussen de drie kandidaat-lijsttrekkers.

Zaterdag is ook het CDA-congres vanaf 09.45 in het Beatrixtheater in Utrecht. 's Middags spreekt premier Balkenende, de partijleider, het congres toe.

De geschiedenis van het denken bij Kruidvat

Filosofie stond lange tijd te boek als een saai vak voor stoffige intellectuelen. Niet meer. Een breed publiek lijkt zich ervoor te interesseren.

Door onze redacteur

ROB WIJNBERG
ROTTERDAM, 15 MEI. Het Nederlandse Filosofie Magazine is met een betaalde oplage van 16.500 het meest gelezen populair-filosofische tijdschrift ter wereld. Toegegeven, het is ook het enige populair-filosofische tijdschrift ter wereld. „Maar juist dat zegt alles”, meent hoofdredacteur Daan Rovers.

Filosofie treedt steeds nadrukkelijker op de voorgrond in het publieke debat in Nederland. Wat het twintig jaar geleden een vak voor professoren in stoffige ach-

terkamers van de universiteit, nu lijkt een breed publiek geïnteresseerd in filosofie. Filosofie Magazine, in 1992 voor het eerst uitgegeven, is daar niet het enige voorbeeld van.

Op middelbare scholen krijgt het vak meer aandacht, er worden filosofische debatten georganiseerd en steeds vaker duiken filosofen op in kranten en op de televisie, zoals Paul Citeur, Ad Verbrugge en ook Bas Haring, presentator van het populair-filosofische programma „Stof” bij de NPS. Vorig jaar verscheen bij drogisterijkranten *Kruidvat* een ruim drieduizend pagina's tellende bloemlezing filosofie. Daan Rovers: „De hele geschiedenis van het denken voor nog geen vijftig euro.” Ze schreef zelf de inleidings. „Het vloog de winkels uit.”

Ook de Maand van de Filosofie, bedacht door een Rotterdamse boekhandelaar om zijn verkoop op te schroeven, werd dit jaar voor

de vijfde keer georganiseerd en viert qua bezoekers en media-aandacht hoogtij. „Vorig jaar besteedde Buitenhof voor het eerst een item aan de Maand van de Filosofie. Dit jaar deden ze dat weer, alsof het de normaalste zaak van de wereld was”, zegt Rovers. „Een

Vragen over publieke moraal, integratie en identiteit domineren het publieke debat

aantal jaren geleden zou dat ondenkbaar zijn geweest.”

Waar is de toegenomen interesse aan toe te schrijven? De meest evidente oorzaak is de secularisering sinds de jaren vijftig, zegt Ronald van Raak, Eerste-Kamerlid voor de SP en gastdocent filosofie aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam. „Vroeger haalde men

logieën in de politiek op de achtergrond geraakt, zegt Van Raak. „Den Uyl was een man die een duidelijke ideologie uitdroeg. Dat gaf houvast”, zegt hij. „Nu is dat minder geworden. Politici die zich nog uitgesproken ideologisch profileren, zoals Rouvoet en Marijnissen, zijn dan ook erg populair. „Bovendien”, zegt Van Raak,

„we leven in onzekere tijden. Vragen over publieke moraal, integratie en identiteit domineren het politieke debat. Dan is het logisch dat er vaker op de filosofie wordt teruggesproken.”

Daan Rovers vindt niet dat filosofie een modeverschijnsel van de afgelopen jaren is. „Het is misschien meer in het zicht gekomen, maar de toenemende interesse in het vak speelt al minstens twintig jaar.” Nog steeds vrij laat, vindt zij, zeker in vergelijking met andere Europese landen. „In Frankrijk en Duitsland hoort filosofie al eeuwen bij de cultuur.”

Is er ook sprake van popularisering en commercialisering van de filosofie? „Zeker”, zegt Van Raak, „er is markt voor, dat lokt de filosofen in het commerciële domein.” Ja, zegt ook Rovers, waarbij ze verwijst naar de onlangs verschenen Nederlandse vertaling van Immanuel Kant's *Kritiek van de zuivere rede*. „Een kaskraker.

Terwijl het praktisch onleesbaar is.”

De kritiek dat de popularisering en commercialisering ten koste gaat van het diepgangende karakter van de filosofie, verwerpen Rovers en Van Raak allebei. „De filosofie is een piramide”, zegt Van Raak, „hoe breder de basis, des te hoger kan de top reiken. Als de studie filosofie meer studenten trekt, is de kans ook groter dat er talent tussen zit.”

Als hoofdredacteur van Filosofie Magazine is Rovers bekend met de kritiek. Maar dat filosofie in een populair jasje wordt gestoken, hoeft volgens haar geen afbreuk te doen aan de bedoeling van de filosofie, die volgens haar al 2.500 jaar overeind staat. „Ons tijdschrift heeft geen academisch oogmerk. Wij willen actuele kwesties met diepgang aan bod brengen bij de lezers”, zegt zij. „Als dat mensen tot nadenken stemt, is dat mooi meegenomen.”